

Адыгэ макь

№ 32 (20545)

2014-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЬЫЙ
МЭЗАЕМ и 19

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ игъэзет

ИЛЪЭС 71-рэ ХЪУГЪЭ

Тыгъуасэ, мэзаем и 18-м, Хэгъэгъу зэошхом илъэхъан Адыгеим нэмыц техаклохэр зырафыжыгъэхэр илъэс 71-рэ хъугъэ. А мафэм АР-м и

Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан заом щыфэхыгъэ дзэкъллхэм ясаугъэтэу Мыекъуапэ дэтым щылагъ. Ащ игъусагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл

Муратэ, Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, Парламентым идепутатхэр, федеральнэ ыкй

республикэ къулыкъу зэфэшхьафхэм япашэхэр, ялофышлэхэр, нэмыклхэр.

Тидзэкъллхэм заом лыхъужьныгъэу щызэрахьагъэр, Адыгеир шхьафит зашлыжым заохэр нахьыбэу зыщыклөгъэ чыплэхэр, хэклодагъэхэр агу къагъэклыжыгъэх. АР-м и Лышхъ

хэ къэгъэгъэ блэрыр Егъэшлэрэ машлом клэрилхьагъ. Нэужым зэкълэ къэкъллгъэхэм къэгъэгъэ лэрамхэр агъэтлылыгъэх. Пстэури Хэгъэгъу зэошхом хэклодагъэхэм зы такыкырэ афэшыгъуагъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Тидзэкъллхэр агу къагъэклыжыгъэх

Адыгэ Республикэм и ветеранхэм я Совет клэщакло фэхъуи, Адыгеир пый мэхъаджэм къызэрэлэклахыжыгъэм фэгъэхьыгъэ автопробегыр тыгъуасэ зэхичагъ. Мы лфотхьабзэм фэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей дэж цыфыбэ къыщызэрэуагъагъ ыкй гъогу техьащт ветеранхэм афэгушлуагъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ыкй министрэхэм я Кабинет хэтхэм ацэкълэ ветеранхэм къафэгушлуагъ Адыгэ Республикэм лъэпкъ лфотхэмклэ, лэкълэб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкй къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет и Тхьаматэу Шхьэлэхъо Аскэр. Непэрэ мамыр щылаклэм фэбэнагъэхэм лыхъужьныгъэу зэрахьагъэр тиныбжыклэхэм икху фэдизэу алыгъэлэсыгъэным, яхэгъэгъу шу альэгъоу плугъэнхэм лфотхьабзэр фэгъэпсыгъэу зэрэщытыр ащ къыхигъэщыгъ. Ветеранхэу непэ клуачлэ къызхэзыгъотэжыи,

лфотхьабзэм хэлэжъэнэу къеблэгъагъэхэм «тхьашуегъэпсэу» арилуагъ. Ныбжыклэу къэкъллгъэхэм закыфигъази, 1943-рэ илъэсым имэзае и 18-р тиреспубликэ итарихы егъэшлэрэу зэрэхэхагъэр ыкй ар зэкълэми ашлэныр зэрэпшъэрылыр къарилуагъ. Нэужым лфотхьабзэм изэхэщаклохэу АР-м тветеранхэм я Советрэ ДОСААФ-м илофышлэхэмрэ зэрафэразэр къыхигъэщыгъ.

Адыгэ Республикэм и ветеранхэм я Совет итхьаматэу Къоджэ Аслъан агу къыгъэклыжыгъ 1943-рэ илъэсым ищылэ мазэ Адыгеим фашистхэр рафыжхэу зэрэрагъэжыагъэр. Апэ

шхьафит ашыжыгъэр псэуплэу Дахъор ары. Щылэ мазэм и 29-м тидзэхэр хэтхэр Мыекъуапэ, Мыекъопэ, Джэдждэ, Кошхэблэ ыкй Шэуджэн районхэм адэхьагъэх. Красногвардейскэ районыр мэзаем и 2-м, Теуцожьыр — и 4-м шхьафит ашыжыгъэх, мэзаем и 18-м Дзэ Плэжыжым хэтхэр Тэхьутэмыкье районым нэсыгъэх, мы мафэм Адыгеим фашистхэр рафыжыпагъэхэу тарихым къыхэнагъ.

— Мы илъэсым, щылэ мазэм и 22-м мыщ фэгъэхьыгъэ автопробегэу едгъэжыагъэр джы лытэгъэклэуатэ, — ело Къоджэ Аслъан. — Адыгеир шхьафит зыщашлыжыгъэ мафэхэм заохэр нахьыбэу зыщыклөгъэ псэуплэхэм нэбгырэ миллионрэ мини 150-м еху ащфэхэклодагъ. Тиветеран лъаплэхэм лыхъужьныгъэу зэрахьагъэр, яхэгъэгъу шулэгуныгъэу фырылэр, цыфыгъэ дахэу ахэлпыр къытклэхъухьэхэрэмклэ щысэ зэрэхъуштым тицыхъэ тель.

Автопробегым хэлажэхэрэр апэ Теуцожь районым екъллгъ

гъэх ыкй ащ шлэжэ зэхыхъэ щызэхашагъ. Нэужым Шынджые, Тэхьутэмыкьеуае адахьэхэ, Адыгэклэлэ къэкъллэжыгъэх. Ветеранхэм, клэлэеджаклохэм залуагъаклэзэ тидзэкъллхэм заом лыхъужьныгъэу щызэрахьагъэр,

Адыгеир шхьафит ашыжы зэхьум заохэр нахьыбэу зыщыклөгъэ чыплэхэр, хэклодагъэхэр агу къагъэклыжыгъэх.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтыр лэшыны Аслъан тырихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

**Н.Г. Лазаренкэр общественностым
илыкылоу Адыгэ Республикэм
ихьыкумышхэм яквалификационнэ
коллегие хэгъэхъэгъэным ехьылагъ**

Адыгэ Республикэм и Законэу «Общественностым илыкылохэр Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм яквалификационнэ коллегии зэрэхэтхэм ехьылагъ» зыфилорэм ия 8-рэ статья ия 3-рэ лахъ диштэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм унашъо ешы:

1. Лазаренко Николай Гаврил ыкьор общественностым илыкылоу Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм яквалификационнэ коллегии хэгъэхъэгъэнэу.

2. Заштэрэ мафэм шыублагъэу мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ
кь. Мыекъуапэ,
мэзаем и 12, 2014-рэ ильэс
N 834

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

**Р.Хь. Ворэкьор общественностым
илыкылоу Адыгэ Республикэм
ихьыкумышхэм яквалификационнэ
коллегие хэгъэхъэгъэным ехьылагъ**

Адыгэ Республикэм и Законэу «Общественностым илыкылохэр Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм яквалификационнэ коллегии зэрэхэтхэм ехьылагъ» зыфилорэм ия 8-рэ статья ия 3-рэ лахъ диштэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм унашъо ешы:

1. Ворэкьор Рэмэзан Хьаджыбэчыр ыкьор общественностым илыкылоу Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм яквалификационнэ коллегии хэгъэхъэгъэнэу.

2. Заштэрэ мафэм шыублагъэу мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ
кь. Мыекъуапэ,
мэзаем и 12, 2014-рэ ильэс
N 835

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

**С.Хь. Дзыбэр общественностым илыкылоу
Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм
яквалификационнэ коллегии
хэгъэхъэгъэным ехьылагъ**

Адыгэ Республикэм и Законэу «Общественностым илыкылохэр Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм яквалификационнэ коллегии зэрэхэтхэм ехьылагъ» зыфилорэм ия 8-рэ статья ия 3-рэ лахъ диштэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм унашъо ешы:

1. Дзыбэ Саидэ Хьисэ ыпхьур общественностым илыкылоу Адыгэ Республикэм ихьыкумышхэм яквалификационнэ коллегии хэгъэхъэгъэнэу.

2. Заштэрэ мафэм шыублагъэу мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ
кь. Мыекъуапэ,
мэзаем и 12, 2014-рэ ильэс
N 836

ЯмэфэкI ипэгъокIэу

Цыфхэм яухъумэн и Дунэе мафэ (гъэтхапэм и 1-м) ипэгъокIэу Урысыем ошлэ-дэмышлэ лофхэмкIэ и Министертвэ мэшлогъэкIосэнымкIэ и Къэралыгъо къулыкъу лофтхьабзэхэр ригъэкIокIыштых, еджапIэхэм залухыгъэ егъэджэнхэр ащызэхихъштых.

Лофтхьабзэм изэхэцэнкIэ пшъэрлыгъэу илэхэм ащыц ошлэ-дэмышлэ лоф къэмыгъэхъуэгъэныр ыкIи ар къэхъумэ, дэгъэзыжыгъэныр, цыфхэр къуухъумэгъэнхэмкIэ шлэныгъэу ялэм хэгъэхъогъэныр.

Цыфхэм яухъумэн и Дунэе мафэ тарихъэу пылтым шъу-щыдгъэгъозэн: 1931-рэ ильэсым къэралыгъо заулэхэм ягукъэкIыкIэ, Францием медицинэ къулыкъумкIэ игенералэу Жорж Сен-Поль кIэщакIо фэхъуи, «Ассоциация Женевских зон» — «зон безопасности» зыфилорэр Париж щигъэпсыгъ. Нэужым Ассоциациер цыф ухъумэнымкIэ и Дунэе организациеу зэбла-хъугъ. 1972-рэ ильэсым организацием правительственнэ статус илэ хъугъэ. Джырэ уахътэм ехъулэу ащ къэралыгъо 50 фэдиз хэт. Гъэтхапэм и 1-р кызыкIыхахыгъэми ушъхьагъу имылэу

щытэп. А мафэр ары цыф ухъумэнымкIэ Дунэе организацием и Устав заштагъэр. Организациер лъэныкъоу зыдэлажъэхэрэм ащыцхэр: ошлэ-дэмышлэ лоф къэхъумэ, ащ идэгъэзыжынын дэлэжъэцт лъэпкъ кадрэхэр гъэхъазырыгъэнхэр, ошлэ-дэмышлэ лоф къэмыгъэхъуэгъэнымкIэ ыкIи цыфхэр ащ шыухъумэгъэнхэмкIэ къэралыгъо техникескэ Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэныр, ошлэ-дэмышлэ лоф къэхъумэ, цыф ухъумэным ыльэныкъокIэ цыфхэм шлэныгъэу алэклэлхэмкIэ зэхъожынынхэр, нэмыкIэхэри.

ТикъэралыгъокIэ цыф ухъумэным исистемэ зызэхашагъэр СССР-м ильэхъан, 1939-рэ ильэсым чъэпыогъум и 4-р ары. А мафэм чыплэ противовоздушнэ ухъумэныр агъэпсыгъ. Нэужым, 1993-рэ ильэсым мэзаем и 22-м, тихэгъэгу и Правительствэ унашъо ышлыгъ мы

Дунэе организацием Урысыем ошлэ-дэмышлэ лофхэмкIэ и Министертвэ илыкылоу гъэнэфэгъэнэу.

Цыф ухъумэным и Дунэе мафэу гъэтхапэм и 1-м хагъэунафыкIырэм цыфхэр къэгъэгъу-нэгъэнхэмкIэ ыкIи къэгъээнэжы-гъэнхэмкIэ лъэпкъ къулыкъу-хэм пшъэрлыгъэу къафагъэуцугъэхэр зэрагъэцэкIэхэрэм обществэм ыналэ тырегъэдзэгъэным кыфешэх. Ахэм анахъ шхъалэр — псауныгъэр ыкIи тыкъэзыуцухъэрэ дунаир къухъумэгъэнхэр арых.

С.С. ДАВИДОВ.
Мыекъуапэ
имэшлогъэкIосэ
къулыкъу инспектор.

Ф. А. АУЛЬЭ.
МэшлогъэкIосэ
къулыкъу инженер

ХЬЫКУМ ПРИСТАВХЭМ КЪАТЫ

ШъуиупчIэхэр фэжъугъэзэнхэ шъульэкIышты

Непэ хьыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэлорышIапIэу Адыгэ Республикэм щылэм ипашэ ипшъэрлыхэр зыгъэцэкIэрэ В.Мигидюк Мыекъопэ районым щыпсэухэрэм залугъэкIэшты.

Хьыкум приставхэм я Мыекъопэ район отдел зыдэт поселкэу Тульскэм иурамэу Комсомольскэм, унэу N 20-м мафэм сыхъатыр 10-м кыи-щегъэжыгъэу 1-м нэс гумэ-кIыгъо зилэ цыфхэр къекIол-лэнхэ, республикэм ихьыкум пристав шхъалэ яупчIэхэр фагъэзэнхэ альэкIышты.

Зилоф зэхэзыфы зышIоигъохэр хьыкум приставхэм я Мыекъопэ район отдел къекIоллэнхэ е телефон номерхэу 8(87777) 5-23-21-м, 5-24-66-м кыитеонхэ амал яI.

Чыфэ зытелхэр гъэпшы-нэгъэнхэм фэшI блэкIыгъэ тхьамафэм хьыкум приставхэм я Тэхъутэмыкъое район отдел икьулыкъушIэхэмрэ кредит зытырэ учреждени 3-м ялыкIохэмрэ зэгъусэхэу лофтхьабзэ гъэнэфагъэхэр зэхашагъэх.

Ащ ишIуагъэкIэ чыфэу ателыгъэм щыцэу сомэ мин 900 фэдиз хьыкум приставхэмрэ банкхэмрэ кыизэкIагъэкIожьын альэкIыгъ.

Джащ фэдэу мы лофтхьабзэр окIофэкIэ чыфэр къэзымыпшы-ныжыхэрэм ащыцхэм яунэхэм, дачнэ участкэхэм ыкIи ашырэ псэуальэхэм (сомэ мин 500-м ехъу арас) арест атыр-ралхъагъ.

Мыщ фэдэ лофтхьабзэхэр тапэки рагъэкIокIыхэзэ ашIынэу

хьыкум приставхэмрэ банкхэмрэ зэдаштагъ.

Транспорт хьакъулахыр зымытыгъэ хульфыгъэм иунэ итыгъэ видеотехникэр ыгъэфедэн фимытынэу хьыкум пристав-гъэцэкIаком унашъо зешIы нэужыр ары нылэп ащ ипшъэрлыхэр ыгъэцэкIэнхэу зыригъэжыгъэр.

Хьыкум приставхэм яотделэу Теуцожь районым щылэм мы лофыр зэхифынэу блэкIыгъэ ильэсым кыиIэкIэхъагъ. Хульфыгъэм чыфэу телыгъэр сомэ мин 68-м кIахъэщыгъ. Ау ар ыпшыныжынын дэгъуIэщыгъэп, унашъоу щылэр ымыгъэцэкIэу, зигъэбылэу хэтыгъ.

Ежъ-ежырэу чыфэр кыи-зэримыпшыныштыр хьыкум приставым кыизыгурэлэм, унэм итыгъэ видеотехникэу сомэ мин 30 зыуасэу къаытагъэм арест тырилхъагъ.

Хульфыгъэр мыщ фэдэ екIо-лакIэм нахъ кыигъэцэагъ, ятIо-нэрэ мафэм чыфэу телыгъэр экIэ кыипшыныжыгъ. Джащ фэдэу хьыкум приставхэм афы-зэкIэкIожьын фэе сомэ мин 5-ри ясчет ригъэхъажыгъ.

**Хьыкум приставхэм
я Федеральнэ къулыкъу
и ГъэлорышIапIэу
АР-м щылэм
ипресс-къулыкъу.**

ЛэжъапкIэр ыгъэгужъуагъ

ПшъэдэкIыжъэу ыхьырымкIэ гъунэп-къэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Вектор» зыфилорэм ипашэ лофшлэнымкIэ хэбзэгъэуцугъэу щылэр зэригъэцэкIэрэ Мыекъопэ къэлэ прокуратурэм ыуплэкIугъ.

2013-рэ ильэсым, тыгъэгъэзэ мазэм, «Векторым» илофышIэхэм игъом лэжъапкIэр къаратынымкIэ яконституционнэ фитыныгъэхэр зэраукъохэрэм кыиэхлэу зэхэфын лофыгъуи 113-рэ фэдиз Мыекъопэ къэлэ прокуратурэм Iэклагъэхъагъ. Мы предприятием илофышIэхэм мэээ зэкIэлпыкIохэм къаклоцI ялэжъапкIэ къаратыгъэп.

Цыфхэм ялэжъапкIэ зэрагъэгужъорэм еп-

хыгъэ дэо тхылэу къатхыгъэхэм къапкыры-кIызэ къэлэ прокуратурэм Мыекъуапэ щылэ зэгъэшIужэ хьыкумым иучасткэу N 7-м унашъо фишлыгъ мы лофшIапIэм ипашэ лэжъапкIэмкIэ чыфэу телыр кыилахыжынынэу.

Джырэ уахътэм дэо тхылэхэм азыныкъомэ къэлэ прокуратурэр ахэплэагъ ыкIи пшъэдэкIыжъэу ыхьырымкIэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Векторым» ипашэ унашъо фишлыгъ мэээ пчъагъэхэм къаклоцI этехъогъэ лэжъапкIэр илофышIэхэм аритыжынынэу.

Цыфхэм ялэжъапкIэ игъом арамьтэу загъэгужъокIэ, Мыекъопэ къэлэ прокуратурэм зыфагъэзэнэу конституционнэ фитыныгъэхэр ялэх.

Т. ДЫХЪУ.
Мыекъуапэ ипрокурор илэпылэгъу,
я 2-рэ класс зилэ юрист.

Адыгэ Унэу Олимпийскэ паркым игупчэ шыпкыэ шагъэпсыгъэм къэкlorэ хьаклэхэм амал дэгъу ял ижыккэ кыщегъэжыгъэу мы чыплэм шыпсэурэ лъэпкыым итарихь, икультурэ нэлуасэ зыфашынуэ, джащ фэдэу къэлэдэхэм янепэрэ шылакэ, Шъачэ тапэккэ социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышыщтым атегушылэнхэу.

Адыгэ Унэм цыфыбэ дэдэ къеклуалэ. Мафэ къэс нэбгырэ мини 2,5-рэ фэдизмэ ар яклуапэщтыгъэмэ, блэкыгъэ тхьаумафэм нэбгырэ мини 7 фэдиз ащ ихьаклагъ! Зэхэщаклохэм зэралытэрэмккэ, ар ублэлэ къодыуеу шыт нылэп. Квадратнэ метрэ 600 зэлъызыубытырэ павильоным музей экспозициер, хьаклэщыр, концерт залыр хэтых. Къалэу Шъачэ шыпсэурэм, хэгъэгум икьопэ зэфэшхьафхэм къарыкыгъэ зеклохэм ар лъэшэу ашлогъэшлэгъон. Адыгэ Унэр цыфклоглэ шыпкыэ хугъэ. Краснодар краим иадминистрация икультурнэ проект анахьэу зышлогъэшлэгъонхэр лэккыб къэралыгъохэм къарыкыгъэхэмрэ журналистхэмрэ ары. Лэккыб къэралыгъохэм къарыкыгъэ хьаклэхэр ащ бэу шыплэгъуштых.

— Шу зыгу ил цыфхэр зэккэ Адыгэ Унэм зэрэпых, — кылуагъ Краснодар краим и Хэбзэгъэуцу Зэлуккэ итхьаматэу Владимир Бекетовым. Адыгэ хабзэм дштэу нахьыжхэр мы хьаккэ лъапкэм къыпэгъокыгъэх. Ащ ичылпэгъухэу Ермэлхьаблэрэ Успенскэ районымрэ ащыпсэурэрэри ахэм ахэтыгъэх. — Мы псэуалъэм Олимпиадэм къеклоглэгъэ хьаккэ пэпчэ амал регъэгъоты Шъачэ ижыккэ кыщегъэжыгъэу шыпсэурэ лъэпкыым итарихь нэлуасэ зыфашынуэ, къэлэдэхэм непэ шылаккэ-псэуккэу ялэр зэригъэшлэнэу. Тэ, Пшызэ шьолъыр исхэм, тарихь, культурэ бай тил, ащ лъэшэу тырэгъушхо. Тикрай шыпсэурэ лъэпкэ пэпчэ амал ил икультурэ, илэпкэ идэхэгъэ зэрэдунаеу аригъэлэгъунэу. Тэтэжэ пашэхэм культурэу, гущьхэлэгъыгъэ клэнэу кытфагъэнагъэр ары Урысыем ибайныгъэшхоу шытыр.

— Зипчэхэр сыдигъуи хьаккэхэм афызэлухыгъэ Адыгэ Унэм адыгэхэмккэ мэхъанэшо ил, — кылуагъ Краснодар краим иапэрэ вице-губернаторэу Хьатыу Джамболэт. — Тэ, чылпэ зэфэшхьафхэм ащыпсэурэм, ащ амал кытиты тыкызыэрэгъуоинэу, нахьышлоу тызэрэшлэнэу, логъыгъоу шылэхэм татэгъушылэ-

«ТЫЗЭГЪУСЭМЭ, КЪУШЪХЪЭРИ ЗЭПЫРЫДГЪЭЗЭН ТЛЪЭККЫЩТ!»

нэу. Етлани зы логъыгъо игугъу къэсшы шлоигъуагъ — мы проектым тинахьыжхэр зэрэхэлажхэрэр ары. Шэн-хабзэхэм яухьумакоу шыт тинахьыжхэм ялушыгъэрэ цылэныгъэм опытэу шырялэмрэ непэккэ уасэ афэшлыгъуау шыт.

Ныбджэгъухэмрэ хьаккэ лъапкэхэмрэ зычалуккэхэрэ хьаккэщым Владимир Бекетовымрэ Хьатыу Джамболэтрэ логъыгъо зэфэшхьафхэм — Олимпиадэр хэгъэгум и Кьылблэ ихэхъоныгъэ зэрэфэлорышлэщтым, кымэфэ Джэгунхэм язэхэщэн тегъэпсыхьэгъэ инфраструктурэр тапэккэ кызырэзыфагъэфедэщтым, экономикэм, социальнэ лъэныкыом,

культурэм ащыпхырашщт проектхэм, мафэ къэс зэутэккырэ логъыгъохэм афэгъэхьыгъэу нахьыжхэм ащыдэгъушылагъэх. Хьаккэхэм къалуагъэхэм ядэлухэ нэуж тинахьыжхэм зигло логъыгъохэмккэ яшлэшхэр къыралотыкыгъэх, зыгъэгумэккырэ логъыгъохэм — шьолъырым мамырныгъэмрэ лъэпкэ зэгурьоныгъэмрэ шыгъэпытэгъэнхэм, зыгъэпсэуфилэхэм, къуаджэхэм, этнотуризмэм хэхъоныгъэ ягъэшлыгъэным, ныдэлъфыбзэмрэ культурэмрэ кызытэгъэнэжыгъэнхэм, ныбжыккэхэм яплунккэ унагъомрэ обществомрэ мэхъанэу ялэм алылэсыгъэх.

— Илэсыбэ хьугъэу тикрай

лъэпкэ зэфыщытыккэхэр нахьышлу шлыгъэнхэм тегъэпсыхьэгъэ программэр гъэхьагъэ хэлъэу шыпхырашты. Ащ ишлуагъэккэ лъэныкыо зэфэшхьафхэм логъыгъошхохэр шызэшлуахынхэ альэккы, — хигъэунэфыккыгъэ Хьатыу Джамболэт. — Джы а лъэныкыо пстэуми федеральнэ гупчэм къадыригъэштэщт. Хэгъэгум и Правительство ивице-премьерэу Дмитрий Козак пшъэрыл кызырэтфилыгъэм тетэу псэуплэхэм социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ ягъэшлыгъэным, ныдэлъфыбзэмрэ лъэпкэ культурэмрэ кызытэгъэнэжыгъэнхэм, творческэ художественнэ коллективхэм яконцертхэр лэккыб къэралыгъохэм къащатынхэм япхыгъэ предложенихэр къэтэгъэхьазырых. Пшъэрыл шъхьалэр — краим шыпсэурэхэм ящылэккэ-псэуккэ зыкыгъэлэтыгъэныр, амал зэрилэккэ тикрай нахь гупсэуфилэ хьуныр ары.

— Тапашъхэу кыуцорэ логъыгъохэр зэккэ тызделэгъэзэ зэшлотхын тлэккыщт, — кылуагъ Владимир Бекетовым. — Тэ зы чыгу тыщэпсэу. Тикрай нахь дахэ, Урысыер нахь къэралыгъо лъэш хьуным пае кытэлъытыгъэр зэккэ тэшлэ. Тэ анахьэу тызыгъэлэгъырэр тыхэгъэгъушхо шыпсэурэ лъэпкхэр зэрэзэкъотхэр ары. Тызэгъусэмэ, къушъхьэри зэпырыдгъэзэн тлэккыщт!

— Урысыем ишьолъырхэм якъэгъэлэгъонхэм Адыгэ Республикэм иэкспозиция ифэшшошэ чылпэ ащыубытыгъ, — хигъэунэфыккыгъэ Адыгеим культурэмккэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Анфиса Васильевам. — Тикъэгъэлэгъон зэккэми агу рехьы. Цыфхэм непэ ятэжэ пашэхэм якультурэ, ятарихь ашлогъэшлэгъон, хьаккэбэ ащ къеуалэ. Ахэм амал ял адыгэ джэныкыом ыпашъхэу шысынхэу, клэктор атеубгъуагъэу, адыгэ палор ащыгъэу сурэт зытырырагъэхынэу.

— Тыхьаккэхэм Адыгеим итарихь, икультурэ, лъэпкэ лэшлэгъэхэр, тичлыопс зэрэары лъэшэу ашлогъэшлэгъон, — кылуагъ Адыгэ Республикэм культурэмккэ и Министерствэ лъэпкэ лэшлэгъэхэмккэ испециалист шъхьалэу Нэгъуцу Аслъан. — Цыфхэм упккэ зэфэшхьафхэр кьатых.

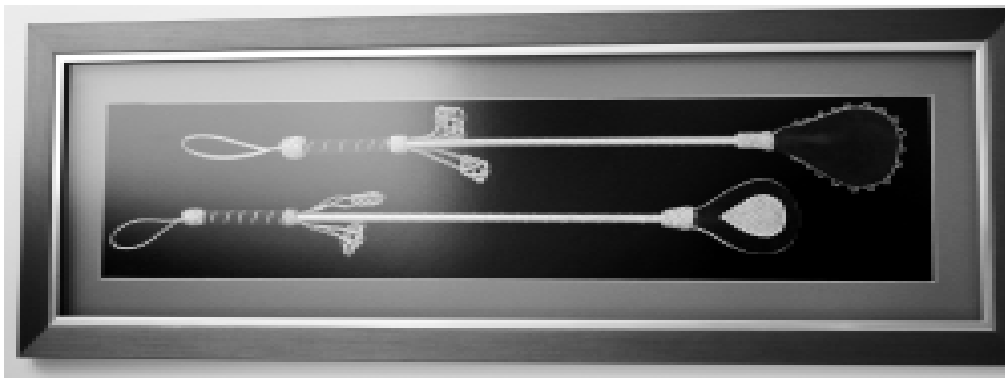
Урысыем итворческэ коллективхэм яконцертхэр павильоным пэблагъэу кыщатых. Адыгэ мэкъамэхэри мыщ шызэхэлхыштых. Адыгеим къащохэмккэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым», республикэм ыккы Темыр Кавказым ащыцлэрыло орэдылохэм, къэшъуаклохэм яконцертхэр мыщ кыщатых.

Адыгэ Республикэм иэкспозициерэ Адыгэ Унэмрэ зэпхыгъэу логъ ашлэ... Хы Шлуцлэ лушхо Шапсыгъэм икьуаджэхэм, республикэм икьалэхэм, ирайонхэм, Къэбэртэе-Бэлъкьарым, Къэрэщэе-Шэрджэсым, Абхъазым къарыкыгъэ хьаккэхэр мыщ шыплэгъунхэ плэккыштых. Адыгэ Унэм ихьаккэ лъапкэхэм ащыщ хьугъэх Урысыем и Правительствэ ивице-премьерэу Дмитрий Козак, «Шъачэ-2014»-рэ зыфилорэм изэхэщэккэ комитет ипрезидентэу Дмитрий Чернышенкэр, Краснодар краим игубернаторэу Александр Ткачевыр, апэрэ вице-губернаторэу Хьатыу Джамболэт, Краснодар краим и Хэбзэгъэуцу Зэлуккэ итхьаматэу Владимир Бекетовыр, Адыгеим культурэмккэ иминистрэу Кьулэ Мухьамэд, Адыгэ Республикэм спортымккэ иминистрэу Хьасанэкъо Мурат, КьБР-м спортымккэ иминистрэу Афэунэ Аслъан, КьЩР-м культурэмккэ иминистрэу Олы Евгамуковыр, Тэхьутэмькыое районым ипашэу Шъхьэлэхэу Азмэт, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Шъэо Аскэр, лэккыб къэралыгъохэм къарыкыгъэ адыгэхэр ыккы нэмыккэхэр.

НЫБЭ Анзор.

къ. Шъачэ.

Сурэтхэр авторым иех.

Нэпэеплъ фэш! кьодыеха?

Охътэ пычыгъо пэпчъ щыцэкъ-псэуклэм ежъ ихабзэ горэ кыхелъхъэ. Ащ ищыс мы аужы-рэ илъэси 10-м анахъэу хэпшыккэу тэ, адыгэ-хэмккэ, тхылъ хэуыгъабэ кытэккэккы зэрэ-хъугъэр. Тхылъыр — тхылъ. Дэгъу заккэу зэхэ-мытми, зы шуагъэ горэ хэмыллынэу е хэ-мыгъотэнэу хъуштэп. Арышъ, тхэккэу шы-пккы, тхэныр зиккэсэ нэбгырабэу а лъэны-ккыомккэ зыккэзыгъэнэфагъэхэми «гъогу маф!» ятэю.

Тхылъ дэгъур — ныбджэ-гушл, сыхъатмаф. Адрэхэ-ри, шыккэгъэхэр ялэхэми, автор пэпчъ илъэккэ елытыгъэу гъэ-псыгъэх. Анахъ мэхъанэ зы-фэшлыгъэн фаер адыгабзэккэ художественнэ тхыгъэхэу кы-дэккыхэрэр ары. Ахэтых ахэм ныбжыккэхэм атхыгъэхэри, щы-лэныгъэм хэлъ-хэсыр нахъ зышлэхэрэм ккэлэккыгъэхэри. Апэрэмккэ, хэти ежъ-ежырэу зыккыгъотыным, игупшысэ ибзэ-ккэ ккырилотыккыным фекъу-дыя е зыгорэм ихэбзэ-бзып-хъэ, исюжет, итхаккэ епхъуа-та? Ккэ, ащ гу лъытэгъуаеп, етлани анахъ гъэшлэгъоныр сьд фэдэрэ тхыгъи ар ккызэккэ-ккыгъэ цыфым ишъогу ккэ-бзэ зэрэхъурэр ары. Хэлъым хэти фэдиз егъэпшагъэу ккыт-хын ыльэккырэри.

Зибэ щыцэ хъугъэхэр хэти ищылэныгъэ, ышъхъэ ккыры-ккыуагъэр ккызщылотэгъэ тхылъ-хэр арых. Ащ зи мыхъун хэ-

лъэп, дэгъуба нэбгырэ пэпчъ илъэуж ыгъэунэфэу а зэккэ ккытхыжыккэ. Джэхэм анахъ ккэхэзгъэщырэ, ыльхъожьын е уккэупчкэжыккэ имыщыккэ-гъэу, а зэманыр, охътэ хъугъэ-шлагъэхэр, унэгъо-лэккэ лъа-псэм ихабзэ ыккэ ежъ авто-рым а зэккэмккэ иепллыккэхэр зэрэщыгъэунэфыгъэхэр ары. Гущылэм пае, Мэщбэшлэ Ис-хъакъ игуккэккыжъ тхылъэу «**А чыгу-огу зэнэсым сьда жур-налэу**» ылоу адыгабзэккэ жур-налэу «Зэккэошныгъэм» ккы-дэхъагъэр, ар дэдэр урысы-бзэккэ «**А что там, за гори-зонтом?**» ылоу ккыдэккыгъ, тхаккэу Хъурмэ Хъусен иро-маныккэу «**Тиурам тыгъэр ккыщыккыккы**» зыфилорэми ежъ ищылэныгъэ гъогу епхы-гъэ гупшысэр пхырэккы ыккэ Ккэрэщэ Зузэ итхылъэу «**Зэ-хэсэхы усэм имэккэамэ**» зы-филорэ илэккэ лъапсэ иккэ-бар дэгъоу ккызщырилотыккы-

гъэр ыккэ нэмыккэ художест-веннэ тхыгъэхэр зыдэтхэр. Джыри нэмыккэхэми ацкэ ккэ-плон плэккышт, ау сэ мыхэм саккыщыуцу сшлорэу. Тхэккэ-шом ищылэккэгъэр, итвор-чествэ гъогу, ащ щызэхышлэ-гъэ пстэур хэтэ ежъ нахъ дэ-гъоу, ежъ нахъ зафэу ккэзыло-тэжыккэ е ккэзытхыжыккэ зы-лэккыщтыр?! Щылэх ащ фэдэ лэпэлэсэ зырызхэри, ау ахэр фэештхэ нэмыккыккэ ккыфэтхэн-хэу. Арышъ, тхаккэом ышъхъэ ккырыккыуагъэр шъэф хэмы-лъэу тхэпэм ригъэккыным ыккэ тхылъ ышлынэм ежъ писателым ыльапсэ ккэугъуае, сэ сшлорэ-ккэ. Ккэзгъэтхыккэ сшлорэу Мэщбэшлэ Исхъакъ итхылъ зэрэгъэшлэгъоныр, бзэ ккызэ-рыккэ еджэгъошлуккэ зэрэтхы-гъэр. Хъурмэ Хъусен ирома-нэу зыцкэ ккэсшлорэу адыгэ ккэлэцкыккэ ккэшлэккыгъэгъэ адыгэ щылэккэ зэрэгъэпсыгъа-гъэр лупккэу щыгъэунэфыгъ. Ауми, анахъ хэзгъэунэфыккы-сшлорэу Ккэрэщэ Зузэ иапэ-рэ тхылъэу «Зэхэсэхы усэм имэккэамэ» зыфилорэ адыгэ лъэпккыккэ инэхъой, игулытэ, ишъхъэлъытэжъ; унагъом, лъа-ккэом ауасэ иккэоу зэхыуигъа-шлэу зэригъэпсыгъэр ары. Хъунэгэ Исхъакъ иунэгъо-ккэу (ар Зузэ ят), лэккэо чыгыр зэккэ зэриусэи, зэри-гъэккыу, адыгэгъум иккэзбагъэ, Ным (ежъ Зузэ янэ иобраз-ккэ), адыгэ бзылфыгъэм ышъ-чын ыльэккырэ, ишъэбагъэ, ибэрэчэтыгъэ зынэсырэр ккы-зэригъэлъэгъуагъэр сэ лъэшэу сигопагъэ, тхылъым сшлорэ-шлэгъонэу седжыгъ, ськкызэ-ккэжыккэ, сьтэджыккэжъэуи, сьмышлэрэм ккыхыгъахъоу чы-

плэхэр ккыхэккыгъэх. Арышъ, мыщ фэдэ тхылъхэр лъэпкъ плуныгъэ-гъэсэнэгъэмккэ уасэ зылэх. Ау нэмыккэу згъэшлагъо-рэр хэт сьд ытхыгъэу, ккы-дигъэккыгъэми, адыгабзэмккэ ккэлэегъаджэу тиреспубликэ исхэм е адыгэ ккэлэцкыккэ куп-хэм лор адызышлэрэ ккэлэплу-хэм ажэ зы гущылэ ккызэрэ-дэмыккырэ ары.

Зэрэхъурэмккэ, ккыдэккырэ лъэпкъ горэми — журналы, тхылъы ахэр (нахъыбэр) яджэ-рэп. Адэ ежъ ккэлэегъаджэм шлорыгъэшлэгъон предметыр — адыгабзэр — ккэлэеджаккэхэм зэрифэшъуашэу аригъэшлэн, ари-гъэштэн ыльэккыштэ? Ыльэ-ккыштэп. Чыжъэу уккэон ищы-ккэгъэп еджаккэом ишлэныгъэ зынэсырэр бгъэунэфыным пае. Ар зыхъугъэм охътэ шу-клае тешлэжыгъ. Адыгабзэм-рэ литературэмрэккэ республи-кэ олимпиадэр шлэныгъэхэм зыщахагъэхъорэ институтым щыккэштыгъ. Упчлэхэу афагъэ-хъазырыгъэхэр (я 7 — 10-рэ классхэм) ккызэрыккэ дэда-гъэх нахъ мышлэми, пэрытны-гъэр зыфагъэшъуашэмэ ашлорэ-гъохэм «лэпылэгъу» афэхъухэ-рэри лэчъэ-лъачъэщтыгъэх (гъэ-

шлэгъонба, адыгабзэр сьд ишлэккэми агъэцкыккэ). Слэгъу-гъэр сыгу римыхъыми, быр-сыр сшлынэр зэримыщыккэ-гъэр нэфагъэ. Ккэаслорэ сшлорэ-гъор адыгабзэм ыккэ адыгэ литературэм яегъэшлэн зэрэ-щыккэгъэу егъэджаккэхэр зэрэ-мыгугъухэрэр ары. Ау зэрэ-рэхэккыжъхэрэр, ккэогъу-ккэ ел-жыккэ е тхыгъэ (шпаргалкэ-лэпылэгъу лэккэлъхъаныр) ары. Зыдэтымышлэгъэу тэр-тэрэу тызэтыгъожьы, тызытес ккэуа-мэр етэупккэхы.

Тхылъэу ккыдэккырэ бэ, ахэм щылэныгъэ лъэныккэуа-бэ ащыгъэунэфыгъ, адыгэбзэ ккэ-бзи, кууи ахэбгъотэшт, гупшыси ахэпхышт. **Уегупшысэмэ, тхэ-рэм сьда тхылъыр зыккытхы-рэр, ежъ пае нэпэеплъ ккэ-дыеу илэнэу ара? Хъаумэ, ккыуатэрэр, ащ хэлъ-хэсыр цыфыбэм зэлъаригъашлэ шлорыгъоу ара?** Дэгъугъэ мы тигумэккэ тхаккэхэми, журна-листхэми зыхэлъ тхыгъэм зи-фэшъуашэхэм аналэ тырадзэу, яфэныккэуагъэхэр дагъэзы-жыккэжъхэмэ.

МАМЫРЫККО Нуриет.

АЩ ФЭДИ МЭХЪУ

Ары шъхъаем, ар ккэулэджэ мыжъу

Нэнэжъ псыхъоу Мартэ псы ккыдихы, пщэрыхъагъэ. Лэпсыр хъазыр зэхъум, иккэрэлъфхэм ккэ-джагъ. Мэлаккэ ллэгъэ шъэожьы-ехэм ланэм зыккыпатэккэуагъ. Уччылыгъо рамыгъафэу, епщэхэ-мэ, ыстыхэзэ лэпсыр рашъугъ. Лым зынэхсэм, анахъ шъэожьы-е нэжгъурым анахъ лы таккыр инэу лагъэм ильыр ыпхъуати, ецэкъагъ, ау ыцэ хэхъаныр хэгъэккэ, луй-ккыккы пэтыгъ. Лы таккырыр зы-зэпепллыккэ, мыжъоу ккычлэ-ккыгъ.

— Нэнэжъ, лэу ккыхэхыгъэр мыжъо, — ылауагъ шъэожьыем.

— Мыжъоми пшхын, сиккэл, уккэхъу тет, пцэхэр джыри ча-ных, — елэ нэнэжъым мытхыт-хыхъу.

— Ары шъхъаем, нэнэжъ, мыр лэп, ккэулэджэ мыжъо таккыр нахъ,

— ккэтхъаусыхагъ лэхынчъэу ккэ-нэгъэ шъэожьыер.

Джэнчыпсыр нэнэ ккыызгеккэла?!

Тэухэаблэ щыщэу ллы горэ, ежъ фэдэллэ адишлыгъэ унашъом елытыгъэу, пчэдыжыккэ жъэу ккы-ккэатаджи, ишыуанэ зэтырилъ-хъагъ. Ишъхэгъусэ ллыр ныбэ нэ-ккэу димыгъэккы шлорыгъоу, илэр арыти, джэнчыпсыр ккыгъэстыры-жыккэ.

Ллым ышхыщтыр имыккэсэ джэн-чыпсыр арэу зельэгъум, фэмые хъатэу зэ-тлэ хали, игъогу техъагъ. Джэдэхъаблэ зынэсым, игъусэшт ныбджэгъум дэжъ дэхъагъ.

— Тлэккэу тымышхэу гъогу тыте-хъана? — ылуи ллыр ланэм ригъэ-блэгъагъ. Зэрэджэнчыпсыр зельэ-гъум, «сыфаеп» ылонккэ ккыри-мыгъэккэу тлэккэу хали, ягъогу лъа-гъэккэлагъ.

— Нэшъуккэуае тишъэогъоу дэ-сыр зыдетэгъэщажъ, — ылауагъ ллым, — ащи ишъуагъэ горэ ккы-тэккыккэ.

Зыдэжъ лухъагъэхэр ккэпэгъу-шъуатэзэ ккэпэгъоккыгъ, ланэм ра-гъэблэгъагъэх. Ащи ккытырагъэ-уцауагъэр джэнчыпсыр зельэгъум, «Нэнэ зэрэгъэулыжыккэгъэха мы бысымгуащэхэр?» — ыгуккэ зэ-риложьыгъэ ллым.

— Сэ пчэдыжыккэ пчэдыжыккэ нэнэ сшлыгъэ, шъо шъухал, сэ сы-ккышъожэшт, — ылуи ллыр ща-гум дэхъагъ.

Ягъогу техъажъхы Пэнэжыккэуае зынэхсэм, яшъэогъоу ащ дэсыри зыдырацэхэжэнэу зэдашти, ыдэжъ лухъагъэх.

Бысымри ккэпэгъоккэ, ригъэ-блэгъагъэх, ау мэгузэжъохэу ыккэ шхэгъахэхэу алуи адагъэп еблэ-гъэнхэу.

— Бисмилахъ горэ шъумылоу, ащ фэдэ мэхъуа зи шъухэмыфэ-жыккэу? — ккэафидэгъэп яшъэогъу.

Тэухэаблэ иккыгъэ ллыр арагъэ-шхыщтым епллынэу занккэу пщэры-хъаплэм ихъагъ. Джэныккэо машлорэ пыльэгъэ лэгъупым ккэажъоу итым

ымэ ккызккэом, ари зэрэджэн-чыпсыр ккыгурылауагъ. Иккэрахъо ккырихы, джэнчыпсэу ккэажъорэм хэуагъ.

— О-уиу! Ащ фэдэ мэхъуа? Джэнчыпсыр нэнэ ккыздеккэла? — ккыхэккыккыгъ ллыр.

Хъугъэр ккэагурымылоу зэккэ пщэрыхъаплэм ккызэрэтэккэуагъэх. Лэгъупым фэхъугъэ гъуанэм ккы-чъырэ джэнчыпсыр машлорэ хэ-лъадэштыгъэ ар ыгъэцлэцлэу. Хъу-пагъэр зашлэм, зэккэу щхыккэаеу щхыгъэх. Шхэнри ащыгъупшэжы-гъэу, ашхынэу щытыгъэри щымылэ-жъэу, яшымэ яшэсыжъхы ллыхэр ягъогу техъажыккэуагъэх.

ХЪАУДЭККО Сар.
ккэ. Мыеккэуапэ.

Тымышлэрэ ГЕРМАНИЕР

(Къызыкълэпкълэрэ
мэзаем и 11-м къыдэкыгъэ
номерым ит).

Берлин адыгэхэу нэбгырэ мин фэдиз дэс, зэрэ Германиеу исыр мин 20-м нэсы. Быслымэн диныр зылэжы-хэрэри ахэтых. Ащ епхыгъэу тэри къалэм мэщит дэтымэ тыклэупчлагъ. Зэп, тхьэлъэу-пщ быслымэнэу дэсхэм ялэу къыталагъ. Берлин изакъоп, зэрэ Германиеу пштагъэми, апэ нэмыцхэм къызэлъахы-гъэгъэ мэщитыр мыры зыдэ-щылэр. Ахмедие имэщиткӀэ еджэх, 1925-рэ илъэсым къы-зэлъахыгъ. Мэщитым иапэрэ имамыгъэу Маулан Садрид-Дин Къурланыр нэмыцыбзэкӀэ зэридзэкӀыгъэ. Бэрэскэхшо мафэхэм мэщитхэм Тхьэм щелъэлъх, нэмаз шашы. Быслымэнхэр щызэрэлъэгъух, лофыгъохэм щатэгущылэх, ныб-жыкӀэхэр щызэрэлъэх.

Урысыем изы лахь Берлин щы

Урысыем и Посольствэ зы-дэщылэри къызэдгъэшагъ. Ар зычӀэт унэм, илофышӀэхэм яп-сэуплэхэм квартал псау аубы-ты. Ахэр урыс цыфхэм зэра-шыгъэхэр гъуащэрэп, къэра-лыгъом илофшӀаплэхэр зыщы-лажьэщтыгъэхэ унэхэу советскэ лъэхъаным тыдэкӀи шашыщты-

УФ-м и Посольствэ зычӀэт унэр.

Урысыемрэ Германиемрэ дипломатическэ зэпхыныгъэхэр агъэпсыхэу зырагъэжагъэр Апэрэ Петр 1706-рэ илъэсым нэмыц къэралыгъом зэкӀор ары. Посольствэм и Унэ ашӀы зэхъум Урысыем икӀыхы куи 150-рэ зэкӀэшлагъэхэу, ятӀэ ары-зэу Германием ащэгъагъ, ар унэр зыдэщытыт чӀыплэм ты-ратэкъогъагъ, ыбгъухэми къа-ратэкъокыгъагъ.

Унэр бэрэ агъэцэкӀэжыгъ ыкӀи хагъэхъуагъ. НэмыкӀ къэ-ралыгъохэм япосольствэхэм иинагъэкӀи, изэтэгъэпсыхъа-гъэкӀи къащигъагъэрэп. ЧӀыплэу зыдэщытыр рэхъат, ишагу гъэ-

электропоездэу чышъхъашъом ыкӀи метром ащызекӀохэрэм, паромхэм уарытӀысхъаштмэ, билетэу къэпщэфыхэрэр зэфэ-дэх. Ау къалэр щэу гошыгъэ: къэлэ гупчэр (А), ащ къыкӀэ-лыкӀохэрэ чӀыплэхэр (В), къэлэ гъунэхэр (С). Хъарыфхэр — А, В, С зыфилохэрэр автобус-хэм атедзагъэх.

Чэщырэ автобусхэмрэ трам-вайхэмрэ лоф ашӀэ, укъэгужъуа-гъэми, уиунэ узчыфаем къэб-гъэзэжышъунэу щыт.

Билет уасэр зыфэдищыттыр уздакӀорэм ичыжъагъэ елпы-тыгъ. КъэуцупӀи 6-м емыхъоу укӀощтмэ — уасэр зы, сыхъа-титло къэпкӀухъаштмэ — на-хъыб, билети 4 зэкъэщэфэу

ыкӀи дахэхэр лъэгъугъэх. Ау Урысыем къышашыгъэу зы автомобили гъогухэм атетлэ-гъуагъэп.

Германием тызэрэкӀуагъэм тигъэшлыгъэ гупшысэхэр нэмыц-хэм якъэралыгъо быракъ еп-хыгъэхэмкӀэ къэтыухыжыных. Ар яшъомбгъуагъэкӀэ зэфэди-зхэу шьолъырищэу зэголь — шуцӀэ, плыжыкӀы, гъожыкӀы (ды-шъашъо). Шьо лэпчэ лъэпкӀым мэхъанэ шъхъаф ритыгъ. Шу-цӀэр блэкыгъэ охътэ къинхэм арипхыгъ, плыжыкӀы — непэрэ мафэу къэралыгъом зыкызыщы-лэтырэм, дышъашъор — къэ-кӀощт зэманэу гъэхъэгъэшлукхэм зыщахагъэхъоштым афагъэза-гъэх. Нэмыцхэм ябыракъ, нэ-мыкӀ лъэпкӀэхэми къэралыгъо-хэми афэдэу, уахътэр лыкӀуа-тэ къэс зэрахъокӀы. Ар ята-рихъ икӀэбарлуат.

Едгъэпшэн ар Урысыем ибы-ракъ. Ари щэу зэголь: фыжыкӀы, шхъуантӀэ, плыжыкӀы. Октябрэ революционер къыдахыфэкӀэ ахэм шъхъафитыныгъ, тхьэшлошъ-хъуныгъ, къэралыгъом итамыгъ къарагъэкӀыщтыгъ. Джырэ уахъ-тэм диштэрэ быракъым ишъо-лпыр фыжы-хэхыгъэм гузэ-лукхыгъэныр мэхъанэу фашыгъ, шхъуантӀэм — шьыпкӀэныгъэр, къызэтэгъэнэгъэныр рапэныгъ, плыжыкӀым сыдигъуи лыгъэр, гушхоныгъэр, шульгъэур мэхъанэу халъхъэщтыгъ.

БыракытӀур зэрэзетекӀыхы

Дунаим тет культурэхэм я Ун.

Мэшлокугъогу станциякӀэр.

гъэхэр угу къагъэкӀы, советскэ классицизмэм техыгъэу шыгъэх. Посольствэм и Унэ ышъхъагъ Урысыем ибыракъ лъагъэу щэбыбатэ.

мафэрэ шхъонтлабз, гъучӀ хъа-гъэкӀэ къэшлыхъагъ.

Берлин ицыф гъэшлуагъэхэм Урысыем щыщхэу нэбгыритӀу ахэт. Ахэр КПСС-м и Гупчэ комитет иаужырэ ге-неральнэ секретарыгъэу, Германием иныбджэгъушӀоу Ми-хаил Горбачевымрэ ильэпкыкӀэ белору-сэу, Советскэ Со-юзым и Лыхъужъэу, Рейхстаг зыштагъэ-хэм ахэтыгъэу Его-ров Михаил Алек-сей ыкӀомрэ.

Щыпс-пӀастэр агу рихъыгъ

Къытпэгъокыгъэ адыгэлӀым адыгэ шхын фэтыупщэры-хынышъ, едгъэшхы-нэу тӀуи, мэфитло шхыныгъохэм талы-хъугъ. Чэт пщэры-

ПлыжыкӀы, гъожыкӀы, шхъуантӀэх

Общественнэ транс-портым, анахъэу авто-бусхэм, ашъокӀэ зыкӀы-зэфэмидэхэм къыфэд-гъэзэжынынэу тӀогагъэ. Автобусхэм, трамвайхэм,

шӀуи, бжыныфшыгъуи, щыб-жыкӀы плыжыкӀыбзи щыдгъотыгъэ-хэп. Къалэм «урыс тучанкӀэ» еджэхэу щӀапӀэ дэтэу къыталауи, ащи хъуцэрэ тыщылъыхъуагъ. Лоф щызышӀэхэрэр зэкӀэ урыс закӀэх, нэмыцыбзэри зэрагъэ-шлагъ, ау Улапэ къышашырэ бжыныфшыгъоу ялэу къыта-луагъэр зыпарэкӀи къафамы-щагъэу къычӀэкӀыгъ. Красно-дар краим къышашыгъэ гъо-мылапхъэхэр щытлээгъугъэх, урыс аркъыр, ауасэхэр тэ къы-зэрэтщэфыхэрэм афэдиз къа-бзэхэу, тетых. Тучан бай, къа-бзэ, къычӀахъэрэри бэ, ахэм нэмыцхэри ахэтых. Зэпымыоу, чэщи мафи лоф ешӀэ. «Рос-сия» ылоу ышъхъагъыкӀэ да-хэу тетхагъ.

МыпсынӀагъэми, щыпс-пӀасти, щэлами тиныбджэгъу едгъэш-хыгъэх, ау ланэм къеп-цӀлэныр къиныгъ. Зы-хэсхэм афэдэхэу, ащ щыпсэурэ адыгэ уна-гъохэм хъакӀэр шхӀапӀэм пщэнышъ, бгъэшхэныр нахъ къырагъэкӀу. «Унэ-гъо шхын» алоуи ар агъэинырэп, ашхыщты-ми, «хэбзэ шхын» алоу, къышагъагъэрэп.

къэпщэфыщтмэ, уасэм къышагъа-кӀэ, мэфэ реным къэпкӀухъаштмэ (чэщым сыхъатыр 3-м нэс), уасэр анахъ лъапӀ. Джащ фэдэу, нэбгыри 5 е 7 узэхэтэу къэпкӀухъаштмэ, велосипедым уте-сыщтмэ, жъэу лофышӀэ умыкӀомэ — билетхэм ауасэхэр зэфэдэ-хэп.

Мафэ къэс, тыкъэтыфэкӀэ, Берлин къыщыт-кӀухъагъ, тызэрэ-бзылфыгъэзи дгъэшлэгъорэ ма-шинэ дэгъухэр

Зоопаркым.
Жирафхэм яун.

Итальянскэ
рестораным.

зэрэзетехъэхи щылэх. Цыфхэри ары. Тэ фэди тфэмыди бэ дунаим къытехъэрэри, текӀы-жыкӀы. Уфэмыемэ, угу емы-лӀумэ, хэти бгъэмысэни бгъэ-цыкӀуни лъэкӀыщт. Уфаемэ, фэбгъэгъуштыр бэ. ЫкӀи ар тэ-рэзын фэе.

Нэмыцхэри къытэзэуагъэх ыкӀи тязэожыгъ. Джы тызэ-шлужыгъ, тызэхэхъэ. Мары тикъэралыгъо быракъхэри шьолъыр щырыщэу зэпэлъ-дзагъэх. Ахэри цыф жъугъэ-хэм яшӀоигъоныгъэкӀэ къыха-хы. Нэмыци, адыги, урыси, араби — хэти акъылэгъу ты-зэфэхъоу тидунай мамырмэ, ар зэо пстэуи анахъ лъапӀ. Анахъ тэрэз.

ШЪАУКЪО
Аслъангуаш.

Щыпс-пӀастэр
Берлини щылӀы.

ЧЫЛЭУ АЛЫУАРЭ (БЖЫХЬЭКЪУАЕ) ИХЪИШГЪ

А. Клыргымырэ Н. Жэнэ-
лымырэ атхыгээ тхылээу «Бже-
дуги в конце XVIII — пер-
вой половине XIX веков: со-
циально-экономические отно-
шения и политическое разви-
тие» (Майкоп, 2006 г.) зы-
филорэм кызыэрэратхагэмклэ,
я XVIII-рэ лэшлэггым икляу-
хымырэ я XIX-рэ лэшлэггым
икжежаплэре яхьуплэу тыгэ-
кхохьэплэ Черкесием адыгэ-
мэ феодальнэ обществэу ялэу
хьугбаггэр зэфэшхьафитлоу
богышн плээклынуу шытыгы.
Апэрэмклэ, бжэдэггухэу, кьэ-
бэртаехэу, клэмгухэу, хьати-
кьуаехэу, еджэркьуаехэу, адэ-
мьехэу, бэспынэйхэу, мэхьош-
хэу ыкли жанэхэу пшы-оркьы-
хэм агьэлорышлэщтыггэхэм «ари-
стократическэклэ» уяджэн плэ-
клынуу шытыгы. Ятлонэрэмклэ,
абдзахэхэу, шапсыггэхэу ыкли
нэтыхьуаехэу пшы-оркьыхэм
амыггэлорышлэщтыггэхэм «де-
мократическэклэ» уяджэн плэ-
клынуу хьуггагьэх.

Автор эфэшъхьафмэ кы-
зэратхыштыгэмкIэ (Г.В.Новиц-
кий, С. Хъан-Джэрий ыкIи нэ-
мыкIхэм), адыгэхэр аф цэ-
дэу зэрэгошыгэхэм ыпкI кы-
кыкIэ земызгъыныгъэу азы-
фагу илгыгъэр багъэ; зыч-зы-
пчэгъоу зэкъоуцохэу, зэкIэри
зэгурылоу, зы Iэшъхэтет ялэу,
зы хэгъэгоу псэунхэ альэкIы-
штыгъэл.

Адрэ адыгэ лъэпкъэхэм ялыы-
тыгъэмэ, бжэдыгъухэр арых
урысые администрациемрэ къэ-
зэкъэхэмрэ урысыдзэмрэ зэры-
тыгъэхэ чыгухэм анахь апэ-
благъэхэу хъугагъэхэр.

1792-рэ ильэсым мэкьюогум
и 30-м Урысыем ипачьыхэ
бзыльфыгъэу Екатеринэ Чер-
номорскэ къэзэкъыдзэм «егъа-

шлэм яенэу ыкли алэ ильы-
зэпытынэу» кьафигъэшшошэ-
гъагъэх Таманьрэ псыхъоу
Пшызэ иджабгъу нэкпъ щегъэ-
жабгъэу псыхъоу Ея нэсэу
ильыгъэ члыгухэр. А члыгу шьо-
лырым адыгэхэр ЧерноморкIэ
(Черномория) еджэхэу рагъэ-
жыгъагъ.

Къалэу Екатеринодар 1793-рэ илхэсым зашлым, чылэу Бжыхъэкьуае псыхъоу Пшызэ исэмгу нэкпэ бэшлагъэу шыпсэоу тесыг. Чылэдэхэр Пшызэ зэпырыпплыкхэм къалэр альэгъоу хьугъагэ. Екатеринодар зэрагъэуцугэм пае ермэлыкхэу зэхашэгъагэм бжыхъэкьуаехэр хэлэжьэгъагэхэу къалотэжы.

Бжэдыгүмэ япчышхоу Хьаджэмыкьомрэ ащ нэмык! адыгэ лэшхьэтетхэмрэ 1794-рэ илъэ-сым Урысыем ипачыхьхэ лъэ-лүклэ зыфагъэзэггагэ ихэгэг-гу хигъэханхэу фаехэу. Лъэ-лоу Санкт-Петербург арагъэ-хьыггэр пачыхьхэм лэклизыгъэ-хьэггаггэр графэу Зубов Ан-тон Аекандр ыкьор ары. Ары шхьае, Екатерина лъэлур кы-зэклиггэкложьыггагэ. Арэуштгэу ышлэн фаеу зыклэхуыггаггэр кызэрыкылыггэр Урысыемрэ Тыркуемрэ Ясскэ зээзгыныг-гэу 1791-рэ илъэсым зэдашы-ггаггэр ары. Адыгэмэ ялъэу Урысыем ыгъэцэклэггаггэмэ, Тыркуер урыс правительствэм кьедонэу фытыныггэ илэу ху-щтыггэ Ясскэ зээзгыныггэр зэрымыгъэцэклэрэмклэ. Графэу А.А. Зубовым бжэдыгүмэ къафиллопщыггагэ Екатеринэ лъэлоу фашыггэр лъэшэу ыгу зэрэрихыггэр ыкли мамырзу Урысыем дышылэхэ зыхьүклэ, ежы ицыфхэм афэдэу ишылауэгэ кызээрариггэклыштыр.

Кыхэдгэщын, а лъэхъаным бжъэдыгъу лъэккыым щыщыбэ урысые къулыкъушлэлэмэ алухъэщыгъэх. Чылэу Бжыхъэкъуае пштэмэ, урыс къулыкъушлэу дэсыгъэмэ ащыщыгъэх юнкерэу Барцо Шъэуае, Бжыхъэкъо зэсыхэу прапорщикхэу Аслъанчэрыерэ Алкъэсэ, юнкерэу Бжыхъэкъо Пэчыкый, юнкерэу Ацумыхъ Хьаджэбий, прапорщикэу Султлан Инатджэрые, урядникхэу Лыпый Саганчэрийрэ ац ыкыоу Нэгъойрэ, Шумэныкъохэу, прапорщикхэу Наурузы, Шэрэлпыкъо, юнкерэу Тайчатэ.

Къээзэкъыдзэм итарихълэ-
жъу П.П. Короленкэм къызэ-
ритхыгъагъэмкIэ, бжъэдыгу-
хэмрэ къээзэкъхэмрэ зепэгъу-
нгу зыщызэфхъуэгъэх апэрэ
лэхъаным адыгэхэр хабзэу
ялэм тетэу апэгъокыгъагъэх:
мамырныгъэ азыфагу илъэу,
зэгурылохэу ыкIи земыпыйхэу
зэдыщылагъэх. Бжыхъэкъуае-
хэми, адрэ бжъэдыгу чылэх-
эм ащыпсэуштыгъэхэми къалэу
Екатеринодар къыдэтIысхъэ-
гъэгъэ урысхэмрэ къээзэкъхэм-
рэ лъэшэу яшIуагъэ арагъэклъ-
штыгъэ. УнакIэу агъэуцухэрэр
зыхашыкIыштхэ пхъэхэр, пкъэ-
ухэр, чыхэр, къамылхэр арагъ-
гъэгъотыштыгъэх. Аращэштыгъэ
коцыр, гъажьор, хьалыгъур,
щэр, тхьур, къуаер, кIэнклэр,
шъоур, лыр (былымылыр, мэ-
лылыр, тхъачэтлыр ыкIи чэ-
тылыр). Ахэм анэмыхIэу, мэ-
зыкъохэу ежъ адыгэмэ амы-
шхыштыгъэхэри къаукIыхэти,
афашэштыгъэх. Къээзэкъхэм
адыгэмэ къаратыштыгъэ лъэ-
шэу ящыкIэгъэгъэ щыгъоу ежъ-
хэм ямылагъэр. Ащ фэдэу
адыгэхэр зрафыштыгъэхэм
емыплъэу, Черноморскэ къэ-
зэкъыдзэм иатаманэу З.Че-
пегэм иунашъокIэ, псыхъоу
Пшызэ иджабгу нэпкъ те-
сыгъэхэр къагъэкзохыи, сэ-
мэгу нэпкъэу бжъэдыгумэ

аыгыгэм кьагэкюжыгьа-
гьэх.

Урьсые-тырку зоошхоу 1828 — 1829-рэ илээсхэм шылагээр аухи, Урысыем теклоныгээр кызыдыхим, хэгэгуюитлум Андрианопольскэ мамырынгэ зээзгыныггэ 1829-рэ илээсим лонггом и 2-м зэдашыггагь. А зээзгыныггэм ияпллэнэрэ пункт итхэггагь: хы Шлуцэ лүшом чыгоу лүлхэр — псы-хьюу Пшызэ хым зыыххэлэ-дэжыерэм кыщегэжыаггэу кьяалэ Поти нэсэу Тыркуем ималэжхэу, Урысыем шыцы хүүггэхэу.

Ф.Ф.Торнау кызэритхыг-
гээмклэ, «Андрианопольскэ
трактатымклэ Тыркуем хы Шу-
цлэм лулыгыгэ чыгухуэ адыгэ-
хэр зерысыгэхэр Урысыем
кыфигэкэлотэггагэх шххьае,
а чыгухэри, цыфэу ахэм ашы-
псэуштыгэхэри Тыркуе хэгэ-
гум егъашлэми хахьэштыгэхэл
ыкли Тыркуем исуптлан фэлор-
ышлэштыгэхэп».

Адыгэмэ ащ фэдэ унашьюу зээгъыныгъэм итхэгъагъэм дырагъэштэгъагъэп ыкIи амыгъэцэкIэнэу хысап ашыгъагъ. Урысые пачыкыхагъум иправительствэ адыгэмэ ячIыгъухэр кIуачIэкIэ аштэнэу рихъухыи, 1830-рэ илъэсым зеошхо кы-ригъэжъагъ. П.П. Короленкэм а лъэхъаным мырэуштэу кы-тхыгъагъ: «Пшырэ лушю зэр-лүхсэм кыхэкIыкIэ бжъэды-гъухэр арых, адрэ адыгэ лъэп-кхэу тыгъэкхохьэплэ Кавказым исыгъэхэм ащыщэу, апэрэу урысыдзэр зыIуIкIэгъагъэр». Дзэм пэуцужыхэмэ, халэкI кырагафэхэу, пэмыуцужы-хэмэ, адрэ адыгэ лъэпкхэу наибэу Мыхъамэт Аминэ го-хьэгъагъэхэм кьагъэпыххэзэ кыяззоахэу, мэшIуитIүмэ азы-фау ифагъэхэу бжъэдыгъухэр хьугъагъэх.

Уичлыгу укынэжыынэу ыкли
уицыфхэр псау кэбгьэнэ-
жынхэу огугьэмэ, хэклипэ гө-
рэм улыхьун фьэгьэ. Ащ ыпкь
кыикьиклэ 1854-рэ ильэсым
Хьаджэмыкьохэу Алкьэс, Бат-
чэрые, Бжыхьэкьо Алкьэс
Урысыем гоханхэу рахьу-
хьэгьагь. Чылэхэу Бжыхьэ-
кьуае, Козэт, Салтыку, Лэз-
устанхьаблэ ыкли Шэбэнэ-
хьаблэ Мыхьамэт Аминэ гомы-

хэхэу Урысыем фэшъыпкъэн-
хэу тхьэрыло ашыггагъ. Уры-
сидзэм кыухухумэрэ чылэмэ
ащыц зэхухэм, 1856-рэ илъэ-
сым пщы-оркъ заоу шылагъэм
ыужкIэ, ежхэм ячылэдэхэм
ямызэгъыгъэгъэ оркыбэ Бжы-
хьэкъуае къекIолIэжи, кыдэ-
тIысхажьыггагъ хьаблэ-хьа-
блэу.

А. Кыргымырэ Н. Жэнэ-
лымырэ кызыэратхыгээмкIэ,
бжъэдыгухэр зэрысыгъэ шьол-
пырыр экIэ заубытыгагъэр
1859-рз илъэсыр ары. Кавказ
урысыдзэу итыгъэм иглавно-
командующэу генерал-фельд-
маршалэу А.И. Бяратинскэм
мырзүштэу ар кыгыгъэлъэгъо-
мазг: «1859-рз илъэсын ищылэ
мазг генералэу П.Д. Бабич
идзэ мз пырыпыцухэу джы-
ри амыштэгъэгъэ бжъэдыгу
чылэхэр зыгъэблътшыгъэхэр
раупкIыхэз хэкIыплэхэр фа-
шыхи, зым уиж зыр итэу чылэ
тIокIитIурэ плIырэ чIыгуи ты-
рагъэкIодыкIыгагъ. Псаоу къэ-
нэжыгыгъэгъэ цIыфхэр ячылэ-
ху агъэстыгъэхэм азыфагу
осым хэтхэу кынэгъагъэх, зы-
чIэсын уни, ашхын гъомылап-
хь, мылкъуи, былыми ямы-
лэжхэу. ЦIыфмэ агурюдгъэ-
луаг урысыдзэм упэуцжыын
плъэкIынэу зэрэщымытыр».

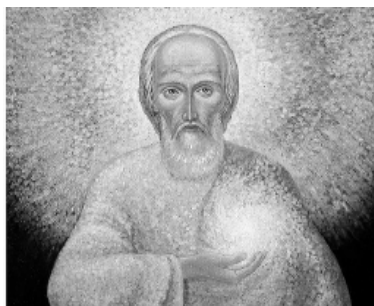
1859-рэ ильэсым мэлһыль-
фэгү мазэм бжъэдүгүмэ ялы-
клохэр кьалэу Екатеринодар
клохи, администрациер шагъэ-
гъозэгъагъ Урысыем гоҳъан-
хэу зэрэфаехэр. Унашбоу эклэ
кьафашыгъэхэр загъэцаклэхэм,
1859-рэ ильэсым ибэдзэогъу
мазэ кьэнэжыгыгъэ бжъэды-
гүмэ Урысыем егъашлэм фэ-
шъыпкьэнхэу тхъэрыло ашы-
гъагъ.

Бжээдыгүхэр Урысыем щыц зэхуухэм, агъэлорышлэнхэм ыкли алыпплэнхэм пае 1859-рэ ильэсым бжээдыгуу приставствэр зэхачэагыа. П.П. Короленкэм ащ пае ытхыагыа: «Бжээдыгүхэр урыс администрацием ыгъэлорышлэхэу зэрэхуугэм емыллыхэу, 1861-рэ ильэсым графэу Евдокимовым идээу хылышо шапсыгэмэ язаорэм афыхэхэагыагэхэп».

БАРЦО Адам,
доцент.
БАРЦО Мурат,
тарихыймкIэ клэлээгъадж.

Адигеим шагъэмэфэкIыщт

Урысыем ичыплэ пстэуми афэдэу, шыххэу Сергей Радонежскэр кызыхыугэр ильэс 700 зэрэхуэрэ Адыгэ Республикэми мы ильэсым кыкюцл щыхагэунэфыкышт. Ащ ишыхат мэфэкл юфтхыабзэхэр зэрэкюштхэр гэнэфэгэу зэрэхуухыагэр. Ащ хэплэагэх Адыгэ Республикэм и Лышхыи, министрэхэм я Кабинети ыкй игьоклэ аштаг.

2014-рэ ильэсыр — культурэм и Ильэс. Ащ диштэ шыпкэу ыкi хэуцоу гъэпсыгъэщт шыххэу Сергей Радонежскэр кызыхуэгъэр ильэс 700 зэрэхуэрэр.

Зэфэдэклэ тиреспубликэ ичыплэ зэфэшхьафхэм, анахьэу культурэм и Унэу адэтхэм, тхылъеджаплэхэм мыщ защыфагъэхьазыры. Мэзоав ыкйи гьэтхапэм с. Красновардейскэм район зэнэкьокьоу «**В судьбе России — моя судьба**»

ба» зыфילוу районымклэ культурэм игъэларышланлэ иадминистрацияе клэщакло зыфэхьугъэр шыклошт.

Адигэкьалэ культурэмклэ игьэлорышланлэ клэщакло зыфэхьугьэ конференциеу «**Сергий Радонежский — великий гражданин и подвижник**» зыфилорэр гьэтхалэм ащ кьыкълэыкложт. Кьалэу Мыекьуапэ дэт тхылъеджалэхэмэ шыпхьыр кьызыхьугьэр илъэс 700 зэрэхьурэм фэгъэхьыгъэ

зэдэгүшылэгъоу «Святой — чудотворец Сергей Радонежский», Адыгэ республикэ клэлэцлыкIу тхылъеджаплэм тхылъ къэгъэлъгъонэу «Игумен Земли русской» зыфилохэрэр жьоныгъуакIэм къычызылуахыштых. Лъепкъ тхылъеджаплэм библиографическэ обзор «Сергий Радонежский — символ духовной культуры» ылоу жьоныгъуакIэм ехуылуу шагъэхъазыры.

Хьафизэхэм атегъэпсыхъэ-
гъэ Адыгэ республикэ хэу-

шъхъафыкыгъэ тхылъеджапӀэ-
ри мэфэкӀым хэлэжьэшт: зэдэ-
гушылэгъоу **«Строитель рус-
ской духовной культуры»**
зыфилорэ ащ жьоныгъуакӀэм
щыкӀошт.

Шышъхьæу мазæм, 2014-рэ илъæсым Православнæ еджæн-хæр Свято-Никольскæ чылысæу поселкæу Тульскæм дæт-тым ыцкылоштых. Чъæпыюгъу ма-зæм Тульскæм лъæпкæ культу-рæм и Гупчæу дæтым Абдзæхæ-хъаблæ культурæм и Унæу дæ-тыр, п. Краснооктябрьскæм игурыт еджæплæу N 2-р зыхæ-лæжьæштхæ къашын-зыкъæгъæ-лæгъыонр чылышт. Мыш хæ-лæжьæштых Свято-Никольскæ чылысым итхæуæмфæ еклоплæ-плæ еджæплæ щеджæхæрæр ыки культурæмкæ район лъæпкæ Гуп-чæм итеатрæ иартист ныхъбы-клæхæр.

Шыхым ыцэ епхыгэ мэфэкры анахь игэклотыгэу зыщыклоштыр Красногвардей-

скэр ары. Шэклогъу мазэм
Красногвардейскэм культурэм
и Унэу дэтым музыкальнэ
спектакль «**Великий подвиж-
ник Земли русской**» ылоу кы-
шагъэльэгышт.

Станицэу Джэджэм ильэсым
ренэу концертхэр орэдыло
купхэу «Элегия», «Преподоб-
ный Сергей Радонежский» зы-
филохэрэм кыщатыштых.

Муниципальнэ гээпсыклэ зилэ «Мыекьопэ районум» иадминистрацие культурумклэ игээлорышлэлэ ильэсыр оклофэмы хуугээ-шлагэм фэгээхыгээ лофтхьабзэхэр шызэшлуахыштых. Тхылъ кээгээлээгьонхэр, шыиххэу Сергей Радонежскэм ишылаклэ ыкли Урысыем иправославие итариххэхэм кыралотыкылышт.

Шийхгүйр кызыхугуэр
ильэс 700 зэрэхурэм клзух
фэхушт шлушлэ концертзу
2014-рэ ильэсым ылэм «**Ко-**
локольный светлый звон»
илоу Мыекгуапэ кыщатыштыр.
Ац тикэлэ итворчеськэ куп
эфэшъафхэр хэлэжьэштых.

(Тикорр.).

ИЖЪЫРЭ КЪЭБАРХЭР

Нэшхэигъэ лофклэ (илъэс ланэм) Блащэпсынэ сыкылагуэу агъэхъазырыгъэ гъомылапхъэхэм тазыхэлахэм, кымафэти, мафэр мычъылэ дэдагъэми, щагум удэтыныр голудэдагъэпти, нэжъ-лужъ заулэ тыхъоу унэ горэм тырацагъ. Илъэсыбэрэ

къуаджэм ефэндэу илагъэу Хъашлуцлэ Мыхъамэти къытхэтыгъ. Ащ купыр ымыгъэзэщыным пае къэбарыжъэу кылоутагъэр бэ.

Ыпэкли Хъашлуцлэ Мыхъамэт сшлэщтыгъ, ау ащ фэдэу къэбарыжъэхэм якъэютэн фэкъулаи-

мэ зыщызгъэунэфын чыплэ сыдифагъэу щытыгъэп. Ащ ижъырэ къэбарэу кылоутагъэхэм ащыщэу мыщ къыкълэпы-клоу тлу къэстхыжыгъ. Зыр ыпэкли зэхэсхыгъэ. Адыгэмэ гущылэжъ ахэлъ «гъогум лъэой къедз» алоу. Ащ къэбарэу пы-

лър ары. Нахъыжъэхэм ащыщхэу бэмэ ар зэхыхыгъэщт, ау нахъ ныбжыкълэхэм зэхэзымыхыгъэу ахэтыр маклэп. Зышлогъэшлэгъонхэр къэхъунхэкли хъун. Ятлонэрэ къэбарыжъыр къалуатэу зыкли зэхэсхыгъэп.

Бжыхагъэ. Былым бэу зилэ лър ахэр зыщигъэхъунхэ хъуплэ лъыхъунэу ежъгъагъ. Ыужкълэ кыкли кълэ горэ кыкълэхъагъ.

— Гъогу мафэ уежъапщи, тят, — къырилуагъ.

— Тызеджеапщи, — лыми шуфэсым ригъэгъэзжыгъ.

Зэготэу литлур клоштыгъ, ау зэнэлусэхэпти, етлани аныбжыкълэ зэфэдэхэпти, зэралон къафэмыгъотэу клоштыгъэх. Кълэм кылуагъ:

— Тят, гъогум лъэой къедз.

Лым кълэм риложыны кыфэгъотыгъэп. Ежъ зэриложыгъэ: «Мы гъогу кыхъэшхом есидзын лъэой мыщ тидэ къырысигъэхышта?»

Тлэкүрэ кылагуэхэу лым ибылымхэр зыщигъэхъуштхэ хъуплэ лъыхъунэу кызырежъагъэр кылуагъ.

— Ужакълэ фэдэу хъуплэ сэшлэ, — кълэм къыриложыгъ.

Лым кызырешыгъуэр кыкълэнэклагуэу ары. Клохэзэ, мэщ бэгъуагъэ горэм рыхылагуэх.

— Алахъым зылэжыгъэм хъалэлэу регъэшх, — ылуагъ лым.

— Ымышхыжыгъэхэмэ, — ащ къырилолэни кълэм кыгъотыгъ.

Кълэм кылуагъэр лым шлоделагъ. Зэриложыгъэ: «Мэщэу джыри луамыхыжыгъахэр сьдэуштэу ышхыжыгъэн ыльэклын?»

Лър икъуаджэ кызыссыжыым, хъадэ горэ къыдахэу тефагъэх.

— Алахъым игонахъ фегъэгъу дунаир зыхъожыгъэм, джэнэтыр къырет, — ылуагъ лым.

— Мы къахъырэр лагъа, хъаумэ

Гъогум лъэой къедз

псаоу щыла? — къэупчлагъ кълэр.

Ащи рилолэн лым кыфэгъотыгъэп, ау ежъ зэриложыгъэ: «Сьдэу кълэ акъылынчъэ дэд непэ сьзэрихылагуэр псаоу щылэр члалъхъанэу къэхалъэм зэрамыхыщтыр ымышлэу!»

Фэмыяхэмэ, адыгагъэм дихъыхи, лым «къеблагъ» зырелом, адрэми къыриложыгъ:

— Себлэгъэн хъаклэп, ау псыфалэ сылагъэш, уицагу сыкыбдынэсын.

Унэм кызыссыжыхэм лым ипшъашъэ рилуагъ:

— Мыдэ непэ кълэ делэ горэ сапэ къифи, псыфалэ маллэу ылуагъэти кыдэсцагъэш, псыфахъ.

Пшъашъэм лэгубжъэ ин горэм псы изэу кълэм фихыгъ, лэгубжъэм ыклэ фэгъэзагъэу фищэигъ. Кълэр псым зешъуахэм, пшъашъэр ыгу рыхыгъэти, къырилуагъ:

— лэгубжъэ пкъыр сшлэрэп, ау ыклэ сыгу рыхыгъ.

Ащ хэлъыр пшъашъэм кышлагуэу, ятэ кыримыгъэушъхаклүмэ шлоигъоу джэуап ритыжыгъ:

— Пкъы дэй кълэ дэгъу пытын ыльэкыштэп.

Иджэуапкълэ кълэм кышлагъ пшъашъэр зэрэлушыр. Пшъашъэр унэм кызыссыжыым ятэ «непэ кълэ делэ горэ сапэ къифагъэти» зэрилуагъэм, кълэм лэгубжъэм къырилолагуэм зыгорэ зэрахэлым гу лъытагъэти, ятэ еупчыгъ:

— Тят, а кълэу псы зыфэсэгъэхыгъагъэм сыда делагъэу еплъэгъулагуэр?

Тым хъугъэр кылоутагъ.

— Е тят, а гъогугъу кыпфэхъугъэгъэ кълэр делэп, о кыуи-луагъэхэм ямэхъанэ кыбгурылуагъэп нахъ, — ылуагъ пшъашъэм. «Гъогум лъэой къедз» кызыуелом кыригъэклыгъэр тымызэщэу, гъо-

гум хэклърэм гу лъытымытэу тыкълоным пае къэбар гъэшлэгъон горэ къэлуат. Былымхэр зыщыбгъэхъун хъуплэ улъэхъоу зыолом, «ужакълэ фэдэу хъуплэ сэшлэ» зыкылуагъэр ужакълэ фыжъхэри хидзагъэхэу, шуцлэхэри хэтхэти, джаш фэдэу уц гъонлагъэхэри, цынэхэри хэтхэу хъуплэ ешлэу ары. «Кыысалу» плөгъагъэмэ, улъымыхъужыныу кыуиыгъэлъэгъуштыгъ. Мэщ бэгъуагъэм фэгъэхыгъэу кылуагъэмэ имэхъанэ о кыбгурылуагъэп, мэщыр бэгъуагъэмэ, ар зылэжыгъэм иунагъо ригъэшхын имылэу зышонэм гъажъо чыфэу ыштагъэу, ащ пэлуигъэхъажышта зыфэллоштыр ары.

— Адэ арэу кълэр о кызырэллорэм фэдэу лушымэ, иакъыл тефэн фаеба псаоу щылэр къэхалъэм зэрамыхыщтыр? — ыпхъу кызырэгъэмысагъэр лым шлошъхъаклоу зэкълэм кызылуипхъотыгъ.

— Е тят, тят, ащ кыригъэклыгъэр о кыпфэубытышъугъэп нахъ, лушыгъэ хэлъ. А къэхалъэм ахы пэтэу шъузэрихылагуэагъэр псаоу зыщлэм кызыфэпштэн фэдэ шэнхэр, шыкълэхэр кыхэмыфэхэу, цыфхэм хъатэу кырамыдзэщтыгъа, псаоу щылэми, щымылахэм ычыллага, хъаумэ дунаим ехыжыгъэмэ, ицыфышлугъэ пае ащымыгъушъу цыфмэ агу иллышта зыфэллоштыр ары.

Къэбарыр кызызериухыжыгъэр кълэм пшъашъэр ыгу рыхыгъэти, лушэуи кышыхъугъэти, псэогъу зыфишлыгъэу ары.

Яни яти, лахылы-благы имылэжъэу кълэ зыкълэщэгъу горэ унэ нэклым кыинэ-гъагъ. Кълэр тхъамыклэ дэдагъ. Шхэн фаллэу, лъэшэу мэлэклэ лагуэу ышхын унэм зэримылтым егупшысэу кълэр псым халлэу псы нэпкъым тетыгъ. Мылэрысэ горэ псым кыхъэу зельэгъум гушлуагъэ, хахыи кыыхыгъ. Ызыныкълэ ышхыгъахэу, кълэр гупцлэнэти, ышхъэ кьеуагъ: «Мыр зымылэрысэ чыгъ кыпызыгъэр кысфэмыразэмэ, къабыл хъунэп».

Ар зэригъэшлэнэу кълэр ежъагъ. Чыгъэу кызыпызыгъэщтыр псыхъом пэмычыжъэным енэгугъэти, нэпкъым тетэу къаклозэ, мылэрысэ чыгъ горэм икъутамэхэм ащыщхэр псыхъом хэцэягъэхэу рыхылагуэ. «Мырын фае кызыпызыгъэр» зэриложыи, щагоу зыдэтым лухи джагъэ. Лы горэ кыкылыгъ. Къехъулагуэр рилоутагъ:

— О учыгыгън фае псым кыхъэу кыхэсхыгъэ мылэрысэр кызыпызыгъэр, ау укысфэразэмэ сымышлэу сшхымэ къабыл мыхъуным сытешыныхъэу, ащкълэ сыкыи-оупчыныу уадэжъ сыкълэуагъ.

— Сызкыпфэмырэзэн фэдэу

Игушылэ епцлыжынынэу фэягъэп

кыисеплуагъи, кыисепшлагъи щылэп, — ылуагъ лым.

Ащкълэ кълэр шлокыгъэп, фэразэмэ, фэмыразэмэ занклэу кырилонэу ылуи зызырегъанэм, лым кыфыхыгъэпсыгъ:

— Адэ арэу оломэ, зы кыисфэпшлэнэу укъезэгъымэ, кыиослонба.

— Къало, — къезэгъыгъ кълэр.

— Сфэлъэкыныу щытымэ...

— Хъау, ар икъуштэп, — ылуагъ лым. — Гушылэ кызысептырэм нэужым укълэмыгъожыным пае, силлэу угу римыхынкыи мэхъу, пэшлорыгъэшъэу егупшыс.

Кълэми гушылэу ытыгъахэр зэкыхъажынынэу зэримыпэсыжъэу лым илэу фигъэцэкълэщтэу гушылэ ритыгъ.

— Сипшъашъэ псэогъукълэ пштэшт, — ылуагъ лым. «Ары нэмылэмэ, лофэп», — зэриложыгъэ кълэм. Ау джэуапэу ритыжыщтым лър емыжэу игушылэ лыгъэклотагъ:

— Сипшъашъэ нэшъу, дэгъу, бзако, лъашэ. Ащ фэдиз дагъо зилэм псэогъукълэ укъезэгъымэ занклэу къало.

Ылон ымышлэу кълэр шуиыгънагъ. Ежъ зыфэмылыгъыжъэ, ащ

фэдиз дагъо зилэр псэогъу зыфэшылкълэ сьдэуштэу ылыгъышта? Ау гушылэу ытыгъэр зэкыхъажышъугъэп. Сьд фэдиз дагъо илэми, игушылэ емыпцлыжыщтэу зелом, лър ипшъашъэ еджи, кълэм ыпашъхъэ кыригъэуцагъ:

— Мары зыфэслуагъэр.

Ылэгуыгъэм кълэр ыгъэкыгъ. Ятэ кырилолагуэм фэдэ дагъо гори имылэу, улъыхъугъэ зэпыткыи ащ нахъ пшъашъэ дахэ къэмыгъотыныу зыфалорэм фэдэу дэхэ дэд.

— Адэ уипшъашъэ нэшъоу, дэгъоу, бзакоу, лъашэу плугъэба, — зыфэщылагуэп кълэм.

— Ащкълэ узгъэпчлагуэп, — джэуап кытыжыгъ лым. — Нэшъоу зыкълэслуагъэр ымылэгъупхэм еплърэп, дэгъоу зыкълэслуагъэр имыщыклагуэм едэлунэу фаеп. Бзакоу зыкълэслуагъэр ымылуапхъэ кылоу зэхэлхыштэп. Лъашэу зыкълэслуагъэр илоф зыдэщымылэм клорэп.

Лым игъот иныти, ипшъашъэ зымы зэрэфимыгъэныкълэщтыри кызыфхегъэпсым, гуапэр иеу кълэр къешлугъ.

**Къэзытхыжыгъэр
ПЭНЭШЪУ Сэфэр.**

Альэггүрэр гум кьенэжьы

Олимпиадэ джэгунхэу Шьачэ шыклохэрэм культурэм епхыгээ юфыгьохэу шызэрэхьэхэрэм Адыгэ Республикэм иллыкьохэр зэрахэлажьэрэм тигьзетеджэхэр кьыклэупчлэх. Анахьэу ашлэмэ ашлюигьор Урысыем ишюльырхэм Адыгеир кьахэщын, ищитхьу аригьэлон зэрилэкьырэр ары.

— Егьашл сщыгьупшэжьыщтэп Олимпиадэм икьызэлухын фэгьэхьыгээ зэхахьэм сызэрэхэлэжьагьэр, тикьэгьэлэпгьон цыфыбэ кьызэрэчлэхьэрэр, — кьелуатэ Адыгэ Республикэм и Лэпкь музей илофышлэу Сихьаджэкьо Иринэ. — Олимпиадэм имашло зезыхьагьэхэр, спортым шыцлэрылохэу Ирина Родинамрэ Владислав Третьякрэ машлор стадионым зэрэцахьыгьэр, лагьэм зэрэщыклагьэнагьэр бэрэ сыгу иллыщтых.

Адыгэ кьуаер

— Тилэпкь Урысыем шьазыгьашлэрэмэ ащыщ адыгэ кьуаер. Москва кьиклыгээ бзылфьыгьэр тикьэгьэлэпгьонхэм яплыгь, — зэдэгущылагьур лгьэгьэклуатэ Сихьаджэкьо Иринэ. — Адыгэ кьуаеу Москва шьащэфырэмрэ Шьачэ шьаупльэкьугьэмрэ зэригьэпшагьэх. — Адыгэ кьое шьыпкьэр Шьачэ шьысхыгьэр ары, — кьылуагь хьаклэм. Адыгэмэ ящылэкьлэ-псэуклэ, лэпкь шьуашэм, адыгэ быракьым афэгьэхьыгьэ кьэгьэлэпгьонхэр цыфмэ ашлогьэшлэгьоных. Нэпзепл сурэтхэр атырахых.

Шыклэпщынэр, пщынэр...

Адыгэ Республикэм и Кьэ-

ралыгьо академическэ лэпкь кьэшюкло ансамблэу «Налмэ-сым» иартистхэр концертхэм, зэхахьэхэм кьащэшюх. Ащ да-

клоу, шыклэпщынэмклэ, пщынэмклэ оредышюхэр кьырагьалох. Адыгеим инароднэ артистэу Шагудж Батурай шыклэпщынэр «кьегьэгущылэ». Тимужейхэм якьэгьэлэпгьонхэм ар ахэлажьээ оредышюхэр егьэжьынчых. Лэпкь мэкьамэхэм кьядэлухээ тишюуашэхэм, тарихьым епхыгээ пкьыгьохэм Урысыем ишюльырхэм, лэклэб хэгьэгухэм кьарыкьыгьэхэр яплых.

Лэпкь кьашюхэм хьаклэхэр ащызыгьэгьозэрэ артистхэу Бэрэдж Дианэ, Нэгьой Мадина, Псыблэнэ Мурат, Едыдж Гушяо юфыгьуабэ агьэцаклэ. «лэпэласэм иеджап» зыфилоу зэхащагьэм шьэуджых, адыгэ кьашюхэр ащырагьашлэх.

Едыдж Гушяо Тыркуем кьикьыгьэу Мыекьуапэ шьэпсэу, «Налмэсым» икьэшюаку. Псыблэнэ Мурат Германием шьапугь. Гушяорэ Муратрэ зыщищыклагьэм пщынэр агьэбзэрабзэ. Лэпкь оредышюхэм адыгэ кьэшюаклэ зымышлэхэрэри пчэгум кьыращэх, тиартистхэм акьырыпльыхээ кьашюм хелъасэх. Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу, композиторэу Гьонэжьыкьо Аскэр ары Едыдж Гушяо пщынаоу зыгьэсагьэр.

Эстрадэ купэу «Ошьутенэм» иорэдылохэу Мамхыгьэ Маринэрэ Даутэ Сусанэрэ «Налмэсым» иартистхэм ягьусэхэу концертхэм, зэлукьэгьухэм ахэлажьэх, Адыгеим ищитхьу арагьало.

— Тикомпозитормэ яорэдхэр кьызыхэтыдзэхэкьлэ, нэбгырабэ лэгу кьытфытео, — кьытилуагь Мамхыгьэ Маринэ. — Зэхэщакломэ тафэраз.

Уасэу кьафашлырэр

— Тиреспубликэ гушылэ фабэу фалорэр эклэми анахьыбэу кьытцэхьу, — ело сурэтышмодельер цлэрылоу Стлэшю Юрэ. — Цыфхэм яепльыклэхэр зыдатхэрэ тхылъым дэгьоу седжэнэу игьо сифэрэп. Олимпиадэм фэгьэхьыгьэ адыгэ шьуа-

шэу сшыгьэхэм кьаклэупчлэх. Мыекьуапэ кьэзгьээжьымэ, кьытфатхьирэмэ нахьышлоу защызгьэгьозэщт, клэу сшыщт шьуашэхэм сягупшысэ.

— Кьыблэ шюльырым иреспубликэхэм, крайхэм ялыкьохэр кьэгьэлэпгьонхэм чанэу ахэлажьэх, — ело Адыгэ Республикэм культурэмклэ и Министерствэ иотдел ипашэу, Адыгеим культурэмклэ изаслуженнэ юфышлэу Шэуджэн Бэлэ. — Тиреспубликэ икьэгьэлэпгьонхэм, изэхэхьэхэм яплыырэр эклэми анахьыб.

— Ягьуфэбэныгьэклэ, хьаклэм зэрэпэгьокьыхэрэмклэ Адыгеим кьиклыгьэхэр кьахэсэгьэщых, — ело Архангельскэ икуп хэтым.

— Адыгэхэр кьызэрэпэгьокьыгьэхэр, «Шьукьеблагь!» кьызэрэталуагьэр зымы фэгьадэрэп, — Брюховецкэ кьиклыгьэм тхылъым кьыдитхагь.

Кьэбэртэе-Бэлькьарым кьиклыгьэхэри Адыгеим кьыщитхьухэу яепльыклэхэр тхылъым кьыщалотагьэх.

— Урысыер шлю сэлэпгьу, Адыгеир хэгьэгьухом кьыхэсэгьэщы, — кьетхы Китай кьиклыгьэ бзылфьыгьэм.

Олимпиадэ джэгунхэр лээкулатэх. Урысыем медальхэр кьыфэзыхьырэ спортсменхэм афэдэу, культурэм илофышлэхэм шьитхьоу тфалорэм тегьэгьушло.

**Зэхэзыщагьэр
ыкли кьыдэзы-
гьэклырэр:**
Адыгэ Республикэм лэпкь юфхэмклэ, лэклэб кьэралхэм ащыпсэурэ тилэпкьэгьухэм адырялэ зэпхыныгьэхэмклэ ыкли кьэбар жьугьэм иамалхэмклэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зидэщылэр:**
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шьхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгьэдэклэжьы зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гьэр:**
Урысые Федерацием
хэутын юфхэмклэ,
телерадиокьэтын-
хэмклэ ыкли зэлъы-
лэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыллэ гьэюры-
шланл, зэраушыхьа-
тыгьэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчягьэр
4000
Индексхэр
52161
52162
Зак. 457**

Хэутыным
узщыклэтхэнэу шьит
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыклэтхэгьэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор
шьхьалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор
шьхьалэм
иапэрэ гуадзэр

**Мэщлэкьо
Сайд**

Редактор
шьхьалэм
игуадзэр —
пшгьэдэклэжьы
зыхьырэ
секретарыр
Хьурмэ Хьусен

Зэлэашлэрэ оредылоу Ани Лорак иконцерт Мыекьуапэ кьыщитыгь. Артисткэм уахьтэ зэримылэм кьыхэкьлэу ищылэныгьэ гьогу игьэклэтыгьэу тытегушылэнэу тфэгьэхьугьэп. Арэу щытми, тызыщыгьозэ кьэбархэм кьапытыдзэжьыщтыш, джэуап гьэшлэгьонхэр зэхэтхынхэу тэгьугьэ.

Мирослав ыпхьоу Кьуекьо Каролинэ ыцлэ зэблихьугь. Эстрадэм ар зэрэщытшлэрэр Ани Лорак. Украинэм кьыщыхьугь, 2008-рэ илэсым «Украинэм инароднэ артистк» зыфилорэ шьитхьуцлэр кьыфаусыгь. Евровидением шыклогьэ зэнэкьокьум хэлажьи, ятлонэрэ чылплэр кьыфагьэшюшагь.

«Дышэе граммофон», «Илэ-сым и Цыф» зыфилорэ цлэ лэплэхэр кьыдихыгьэх, нэмыкл шухьафтынэу кьыфашыгьэр маклэп. Кьуекьо Каролинэ Мыекьуапэ кьыщилогьэ оредхэм тигуапэу тядэлугь. Макьэр дахэу, лэтыгьэу егьэфедэ. Оред пэпчгупшысэу хэлъыр лупклэу кьыпльегьэлэсы. Апэрэ зэлукьэгьум

шлүлэпгьоу шьыпшырэр бгьэлэплэным имэхьанэ, шлүлэпгьур гьатхэм ебгьэпшэн зэрэпльэклэрэм, фэшхьафхэм иклэрыклэу уядэлү пшлюигьу. Оркестрэу игьусэм пчыхьээзэхэхэр кьыгьэбаигь.

Артисткэм Мыекьуапэ шьыпсэурэмэ шлоу шылэр кьадэхьунэу афилуагь, иконцерт кьэклуа-

гьэхэм лэшэу афэрэзагь. Олимпиадэ джэгунхэу Шьачэ шыклохэрэм тиспортсменхэм гьэхьагьэ шашлынэу афилуагь.

— Тятэжытлү Украинэм исыгь, унагьохэр ялагьэх. Каролинэ тыфэтхагь, — кьыталуагь Мыекьуапэ дэс Кьуекьохэм. — Артисткэм яни тэшлэ. юфхэр нахь зэгьэфагьэхэу зэдгьашлэмэ, гьэ-

зетым нахь тэрэзылоу кьэшютхын шьулээкьыщт.

Сурэтым итыр: **Кьуекьо Каролинэ (Ани Лорак) концертыр Мыекьуапэ кьыщеты.**

**Нэклубгьор
зыгьэхьазырыгьэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.**